

Löfflerová Katarína

Leánykori név

Vidor Katalin

Születési hely

Pozsony, Szlovákia

Születés éve

1910

Halál helye

Pozsony, Szlovákia

Halál éve

2006

Leánykori név

Vidor Katalin

Zsidó név

Naomi

Születés éve

1910

Születési hely

Pozsony

Foglalkozás

Hivatalnok, Idegenvezető

Felszabadítva

Mauthausen concentration camp

Gyerekkor és család

Katarína Löfflerová
édesapjával 1916

külön étkeztek. Az utolsó lány, aki nálunk volt, a szlovákiai Erdőhát vidékéről származott. Ševčíková Mária volt a férjezett neve. Intelligens teremtés volt, 1942-ben az édesanyámat háromszor bújtatta el. Ő főzött, takarított, azonkívül még én is rá voltam bízva. Soha nem jártam óvodába, sem én, sem a húgom, sem az ismerősök közül senkinek a gyereke. Rám a cselédlány vigyázott, aki mindig otthon volt. Aztán Mária elment tőlünk lakni és már nem is tartottunk cselédlányt, csak bejárónőt. Sok családban volt cseléd, mint nálunk.

Az unokabátyámmal, Istvánnal volt egy közös fräuleinünk (nevelőnőnk), hogy megtanuljunk németül. De egy rövid éven belül ott hagyott bennünket, mert nem bírt velünk.

Iskolák és munkahelyek

Neológ elemi iskolába jártam a mai Zochová utcában. A középiskolában nem járhattunk együtt iskolába – a fiúknak és a lányoknak külön iskolába kellett járniuk. Én az első elemi az első világháború alatt végeztem, utána az evangélikus líceumba jártam, ez annak idején egyike volt a legjobb

A leánykori nevem Vidor Katalin. A pozsonyi Grössling utcában születtem 1910-ben. A húgom, Alzbeta Dukeszova, leánykori nevén Vidor Erzsébet, 1917-ben, szintén Pozsonyban született. Hét éves voltam, amikor ő a világra jött. Féltékeny voltam a kishúgomra, hiszen mindenki rá figyelt, de végül nagyon jó lett a kapcsolatunk.

Egyik nagyszülőm családja sem volt ortodox. Ha jól emlékszem, 1871-ben alakult meg Magyarországon a neológ zsidó hitközség[1]. Tehát apai és anyai ágon is mindenki a neológ közösség tagja volt.

Nálunk mindig volt cselédlány, ez természetes volt. Rendszerint a Csallóközből (szlovákul Žitný ostrov) származtak, csak magyarul tudtak, és örültek, hogy a városba jöhettek. A cselédlányok nálunk szinte családtagnak számítottak. Minden cseléd nálunk lakott, de

középiskoláknak. Ez volt az úgynevezett konzervatív gimnázium, mert mi a latinon kívül még görögül is tanultunk. Velem soha nem éreztették az antiszemitizmust az evangélikus líceumban, amikor az elemi iskola után oda kezdtem el járni.

Sportoltam is, és a sportklubban én nem is tudtam ki a zsidó, ki nem zsidó, milyen vallású, még a nemzetiséget sem. Itt, Pozsonyban mi három nyelven beszéltünk, illetve két nyelven, szlovákul csak sokkal később tanultunk meg.

De nem is szlovákok voltak, hanem Csehországból jöttek sokan ide, elsőrendű sportolók. Síelni a csehek jobban tudtak, úgyhogy átlagban velük voltunk, de itt soha arra még nem került sor, hogy a vallásról értekezzünk. Nem éreztem én soha, és meg kell hogy mondjam, hogy otthon sem hallottam az antiszemitizmusról soha.

Bár nem szerettem, de jártam zongoraórákra is, gyakoroltam, mert illik tudni zongorázni. Az úgynevezett jó házból való kislány mindenhová járt.

15 vagy 16 éves lehettem, amikor a szüleim azt mondták, most már el kell kezdeni egy idegen nyelvet – már a szlovákon, németen és magyaron kívül, amelyek nem számítottak idegen nyelvnek. Ekkor kezdtem el tanulni angolul, és később nagy hasznát vettem ennek a tudásnak a munkámban.

A szüleim sportoltak. Sokat jártunk együtt úszni. Nekünk mindent megengedtek szombatokon és ünnepnapkor is. Soha nem tartottuk meg a szombatot. Még a nagyszüleim se. Csak az újévet (Ros Hásáná) és a Jom Kipur, az engesztelés napját.

Az iskola után először egy biztosítótársaságnál dolgoztam rövid ideig. A legtovább a Klinger-gyárban maradtam, a külkereskedelmi osztályon. Évekig voltam ott, egészen addig, amíg a németek átvették a gyárat, és néhányunkat kirúgtak, mert zsidók voltunk. Engem a vége felé bocsátottak el, mert az exportrészlegen dolgoztam, és a németeknek szükségük volt az angoltudásomra.

**Katarína Löfflerová
osztálykiránduláson 1923**

**Katarína Löfflerová a
trencsénteplici
tenisztornán 1920**

A háború alatt

1933-ban Hitler hatalomra került Németországban. Addig fogalmunk sem volt arról, mit jelent az antiszemitizmus, sokan azt sem tudták, mi az. A két háború között nem találkoztak ilyesmivel.

1933 után kezdődtek a kivándorlások. Az optimisták, mint én meg az én családom, mi maradtunk. Azért, mert azt mondtuk, hogy nálunk, egy olyan országban, ahol az államfő (Jozef Tiso) katolikus pap, ilyen dolgok, mint a szomszéd országokban, nem fordulhatnak elő.

A csillag-rendszerrel úgy volt, hogy mikor bevezették, először valamennyiünknek a hatcentis csillagot kellett hordani, ami oda volt varrva a látható belső ruhához. Később jött aztán egy rendelkezés, hogy a dolgozóknak nem kell hordani, ha dolgoznak.

A Szlovák Állam megalakulása után^[2], minden héten újabb és újabb zsidóellenes rendelkezés jött ki. Először le kellett adni az értékes dolgokat, ékszert, szőrmét – nemcsak a bundát, hanem az olyan kabátot is, amelyen egy kis szőrmegallér volt. A rádiót is le kellett adni, nehogy informálva legyünk, hogy mi történik a világban. Most jut az eszembe, hogy a sportfelszerelésemet is le kellett adnom. Akkor, 1940-ben még nem tudtuk, hogy nemsokára eljön az idő, amikor nem az értékeinket kell leadni, hanem az életünket is.

Továbbra is az ügyvédi irodában dolgoztam^[3]. Doktor Försternek minden alkalommal sikerült megszereznie részemre a munkaengedélyt. Nagyon gyakran, néha naponta is el kellett mennem a bíróságra. Ez abban az időben volt, amikor már csak azt a kis zsidó csillagot kellett hordani. Rettegtem, mindig a kezemben volt az ügyiratlap. Általában a bal kezemben szorítottam a csillagot, és ha megláttam valahol egy gárdistát, gyorsan feltűztem.

A férfiak megmentése az auschwitzi deportálástól

A három férfi, a húgom férje és az én férjem, valamint az édesapám, aki ötvenegynéhány éves volt, elkerült Ilavába^[4] (munkatáborba). Ott építették a vízierőművet. Onnan tovább vitték őket a zsolnai gyűjtőtáborba. Ott gyűjtötték össze az embereket, hogy majd Auschwitzba deportálták őket. Nem fogom részletesen a dolgokat mondani, de sikerült engedélyt szerezniem, és bemenni a lágérbe^[5], ahol fogva tartották az édesapámat. Mint

idősebb személy, semmit sem csinálhatott. Kaptam egy névre szóló engedélyt, hogy kiléphet a lágerből. Apám közben megmondta, hogy a férjem meg a sógorom hol dolgoznak. A szerencse tényleg mellém szegődött – és persze a kapcsolataim is segítettek –, elintéztem, hogy a két fiatalabb férfit a Novaky munkatáborba tartó vonatra küldjék, ne az auschwitzira. Nos, így mentettem meg a legszűkebb családot 1942-ben, családtagjaim közül akkor egy sem került az ország határain kívülre. Sikeresen kihoztuk a sógoromat és a férjemet Novakyból is, úgy, hogy egy építőipari vállalatnál kaptak munkavállalási engedélyt.

Szlovák nemzeti felkelés és következményei

1944. augusztus 20-án kitört a szlovák nemzeti felkelés[6]. A németek megszállták Szlovákiát, és nagy izgalomban éltünk, hogy milyen lesz a folytatás. Közben a híreket is hallgattuk, és tudtuk már, hogy a németek nagyon-nagyon nagy veszteséget szenvedtek.

A Hlinka-gárdisták[7] 1944. szeptember 27.-ének éjjelén jöttek és vittek el bennünket. A gárdisták a zsidó központba vitték a zsidókat, a ház a zsidó hitközség tulajdonát képezte. Körülbelül 1500 embert gyűjtöttek össze, két emelet lépcsőin végig egész éjjel álltunk. Reggel elég korán, nyolc óra előtt aztán le kellett vonulni az állomásra. Délig ácsorogtunk a pályaudvaron. Délben aztán bevagoníroztak minket. Elkerültünk Szeredbe[8], ami gyűjtőtábor volt már akkor. Ott voltunk három napig Szeredben, az valami borzasztó volt. Helyszűke miatt rettentően összezsúfoltak bennünket, szörnyű volt. Jöttek a vagonok, ismét bevagoníroztak minket az első menetbe. A teherkocsiban lehettünk vagy hetvenen, lehet, hogy többen is. Mikor Čadára értünk, akkor már tudtuk, hogy Auschwitz felé megyünk.

Pontosan tudtam, hogy Osvienčimben mi van, és hogy létezik Osvienčim[9]. Azért volt ismert, mert 1944 márciusában két fogolynak (lásd: Auschwitz-i Jegyzőkönyv) sikerült onnan megszöknie, és az én akkori férjem ismerte az egyiket. Ezért miután először megpillantottam Auschwitzot, számomra nem volt teljesen ismeretlen.

Auschwitz

Megérkeztünk Birkenaubá, ki kellett szállnunk, és akkor szétválasztottak minket. A férfiak külön, a nők külön. Édesapámat is, a férjemet is akkor láttam utoljára. Az az SS, aki ott nem messze állt, itteni, főrévi volt. Rám nézett, megfogta a karomat, és megkérdezte: „Te hány éves vagy?” Én őszintén válaszoltam, hogy harmincnégy. Azt mondta: „Még te erős vagy, te

még munkára mész.” Anyámba belekarolva álltam, de mégis valahogy átlökött a másik oldalra. Így kerültem az élet oldalára. Mi, akik az úgynevezett élet oldalára kerültünk, egész másfelé mentünk, mint akiket rögtön akkor elgázosítottak. A pontos dátumot is tudom: október negyediké, akkor végezték ki a szüleimet.

Freiberg

Tíz napig voltam összesen Auschwitzban, mert erősen nekifogtak a likvidálásnak. A gázkamrák éjjel-nappal működtek. Tíz nap után újra bevagoníroztak minket. Tehervagonokba kerültünk, és két napig hurcoltak bennünket. Végül két nap után megérkeztünk Németországba, Freibergbe^[10]. Ott volt egy porcelángyár, amelyet hadiüzemmé alakítottak át. Szárnyakat és alkatrészeket gyártottunk a rakétákhoz, amelyekkel Londont bombázták. Tizenkét órát dolgoztunk vagy nappal vagy éjjel, állandó női felügyelet mellett. Meg kell hogy jegyezzem, a női SS-ek sokkal kellemetlenebbek voltak, mint a férfiak. Nehéz fizikai munka volt, és állandóan gyötört bennünket az éhség.

Hét hónap után egyszer csak azt mondták, hogy bezárják a gyárat. Mi bent maradtunk napközben, és akik fent dolgoztak, látták, hogy az SS elmenekül, és elmenekülnek az előmunkások, akik betanítottak minket. A gyárat ránk zárták. Nem féltünk a bombáktól, holott az ég éjjel-nappal vörös volt. Mi az SS-től meg a Gestapótól féltünk, és nem a bombáktól. Amikor már tényleg azt hittük, hogy éhen halunk, megint bevagoníroztak minket, de most olyan tehervagonokba, amiknek nem volt teteje. Tizenhat napig voltunk ezekben a nyitott vagonokban, furikáltak bennünket szerte Ausztriában, Németországban, a valahai Csehszlovákiában.

Mauthausen

Megérkeztünk Mauthausenbe. Akinek nagy pechje volt – és nekem nagy pechem volt –, lekerült az úgynevezett cigánytáborba, ahonnan az SS nők már menekültek. Nagyon kevesen maradtak ott, és mivel tudták, hogy zsidók jönnek oda, a cigányoknak adták át a hatalmat, és azok fehér karszalagot kaptak. Ők vigyáztak ránk.

Volt közöttünk egy nagyon aranyos teremtés, sokkal fiatalabb, mint én. Ez azt mondta: „Aki akar, jöjjön velem, én meglógok.” Én rögtön jelentkeztem. Heten voltunk, nők, elmentünk. Nem jutottunk messzire, erdőség volt ott. Eljutottunk valahova, látjuk, hogy lépcsők vannak, de fantasztikus magasba mentek. Ez volt a cseh politikai tábor. Elbújtattak a

szalmába, mert itt ágyak voltak, szalmával. Egy nap azt mondták: „Asszonyok, itt a szabadság, jönnek az amerikaiak!” Erre nagy nehezen kimásztunk, felkeltünk. Ez 1945. május 4-én volt. Egy ballusztrád volt ott, álltunk és néztünk, az ember nem akart hinni a szemének.

Hazaérkezés

Hajóval mentünk a Dunán haza. Május 22-én megérkeztünk Pozsonyba, és a hajó pontosan az előtt a ház előtt állt meg, ahonnan elvittek. Megindultunk a város felé, és szembejött velünk az akkori rabbink, doktor Frieder két másik zsidóval. Látva, hogy a hajóról jöttünk, haj nélkül, kopaszon, elküldött minket a zsidó konyhára enni. Amikor megérkeztünk a zsidó konyhára, az első sokk után a körülöttünk állók elkezdtek kérdezgetni bennünket: – Nem voltál az anyámmal, nem láttad a testvéremet, nem láttad a kislányomat? – Egymás után jöttek a kérdések.

Akkor még nem éreztem a gyászt, és ezzel nem voltam egyedüli eset. Számomra csak egy fontos dolog létezett: enni, enni és enni. És inkább csak hallani hallottam, hogy a többieknek igenis volt agresszív megjegyzésekben részük, mármint hogy “többen jöttek vissza, mint ahányan elmentek”, de velem hasonló nem történt.

Volt egy hivatal, “Hazatérők Hivatala” néven. A hazatérőknek ott kellett jelentkezniük, és mindenki kapott ötszáz vagy ezer koronát. Ahogy az ember a lépcsőkön felment, a lépcsőház tele volt írva nevekkkel és címekkel. Ezt mindig mindenki elolvasta. Mikor jelentkeztem, hogy visszatértem, én is felírtam a nevemet. Így talált rám a nagybácsikám, és így kerültem őhöz lakni. Nem sokkal utána tudtam meg, hogy az akkori férjem is Auschwitzban pusztult el. Őt is elgázosították.

Második házasság

Katarína Löfflerová a családjával 1960

A második férjemmel – Ladislav Löfflerrel – úgy ismerkedtem meg, hogy ő egy szállítmányozási cégnél dolgozott, és egyládát hozott nekem Bazinból (szlovákul Pezinok). Zsidó volt, de nem vallásos. Pozsonyban maradt a háború alatt, és hamis papírokkal élte túl. Eszem ágában sem volt férjhez menni. Tudtam, hogy el tudom magam tartani egyedül is, hisz négy nyelven beszéltem. Állást is kaphattam volna, és hívtak is már, viszont én még mindig nem éreztem magam jól.

Végül 1946-ban összeházasodtunk. Nagyon sokat dolgoztunk – én is vele dolgoztam, neki akkor már saját szállítmányozási vállalata volt. Éjjel-nappal dolgoztunk, szombat-vasárnap, rengeteget. A háború után újramezdődött a kivándorlás. Rengetegen visszajöttek, aztán úgy döntöttek, hogy kivándorolnak. De mi nem akartunk elmenni. A lányom, Anna 1948-ban született.

Élet a kommunizmus idején Csehszlovákiában

Én először egy építővállalatnál voltam állásban elég rövid ideig. A leghosszabb ideig a „Domáce potreby” (Háztartási üzlet) igazgatóságán dolgoztam. A férjemet elhelyezték Nyitrára. Oda mentünk lakni, tíz évig maradtunk ott.

1966-ban visszakerültünk Pozsonyba. Új állásom lett, a propagációs részleg vezetője lettem, az én feladatomból az is, hogy az éves vásárok ellátását biztosítsam. Autóbalesetet szenvedtem és a hatvanas évek végén rokkantnyugdíjas lettem. Komoly sérüléseket szenvedtem. Így történt, hogy idejekorán rokkantsági nyugdíjas lettem, és aztán csak később kezdtem el mint idegenvezető dolgozni. A nyugdíj után huszonhat évig egy utazási irodánál dolgoztam.

Soha nem adódott konfliktus a zsidó származásom miatt. A szocializmus ideje alatt igyekeztem, hogy rögtön megtudják azt, hogy zsidó vagyok, mert mindig szerettem tudni, hányadán is állunk, ki az ellenség, ki a barát.

A bársonyos forradalom és az azt követő évek

1989 a nagy társadalmi változások, a bársonyos forradalom korszaka volt Csehszlovákiában. Minden istenáldotta nap az SNP téren voltam demonstrálni. A rendszerváltás óta nem rosszabbodott a világ, annyira nem, hogy rizikó nélkül mondhatom meg a véleményemet. Én meg is mondom, de mindig kicsit olyan ijedten. A családom is határozottan jobban él, mint mi éltünk anno. Meg lehet élni, nem olyan vészes. Mindig lehet valamit csinálni és pénzt keresni, csak akarni kell.

1991-ben az első "nyugati" külföldi utam Izraelbe vezetett. Négy évvel ezelőtt voltam ott másodszor. Állandóan drukkolok Izraelért, de azért nem szeretnék ott élni. Talán túlságosan közép-európai vagyok már ahhoz, hogy ott éljek.

- [1] A neológ zsidóság - a magyarországi zsidóság reformista ága, amely az 1868-as pesti kongresszus után önállósodott. A magyarországi neológiát – azaz a zsidó vallás megújult formáját – a teljes körű emancipáció vágya keltette életre.
- [2] 1939. március 14-én a szlovák országgyűlés kikiáltotta Szlovákia függetlenségét Csehszlovákiától, és létrejött az úgynevezett Szlovák Állam. Az ország a náci Németország szoros felügyelete alatt állt.
- [3] Löfflerová valamikor 1939 és 1940 között kezdett el az ügyvédi irodában dolgozni. A pontos dátum ismeretlen.
- [4] Az észak-nyugat-szlovákiai Ilavában működő munka- és fogolytábor, a szlovák állam "ellenségei" számára állították fel. Az ilavai fogolytábor 1939 március végén kezdte meg működését, és a háború végéig működött. A politikai foglyokkal ellentétben a fogvatartottakat a táborban megfelelő eljárás nélkül tartották fogva - ilyen esetekben elég volt, ha a belügyminisztérium "az államépítés akadályozásával" vádolta meg az illetőt. A kormányzó Hlinka-féle Szlovák Néppárt támogatói és ellenzői egyaránt nyíltan "koncentrációs tábornak" nevezték, ezzel elismerve, hogy a náci táborok mintájára a politikai ellenfeleik számára építették a hatalom átvételét követően.
- [5] Lager - németül tábor.
- [6] A szlovák nemzeti felkelés a szlovák ellenállási mozgalom által szervezett német- és Tiso-ellenes felkelés volt Szlovákiában a második világháború idején, 1944. augusztus 29. és október 27. között a szövetséges hatalmak támogatásával.
- [7] A milíciát a fasiszta Szlovák Államot irányító Szlovák Néppárt tartotta fenn 1938 és 1945 között; nevét a pártot alapító Andrej Hlinka után kapta.

- [8] A második világháború idején, 1942 és 1945 között a város területén működött a fasiszta Szlovák Köztársaság egyik jelentős munka- és gyűjtőtábora. A Szlovákiából elhurcolt megközelítőleg 70 000 zsidó közül több mint 10 000 személy fordult meg – a koncentrációs táborokba történő szállításuk köztes állomásaként – e gyűjtőtáborban. A tábor felügyeletét 1942 és 1944 között – a túlélők beszámolója szerint – a szinte folyamatosan ittás állapotú Hlinka gárdisták látták el. A tábor parancsnokságát 1944 októberében Alois Brunner SS tiszt vette át, kinek parancsnoksága alatt harminchárom SS tiszt és katona szolgált. A háború utolsó hónapjaiban, 1945 elején itt gyűjtötték össze Szlovákia maradék zsidó lakosságát, mintegy 5000 személyt, majd szállították tovább a koncentrációs táborokba.
- [9] Auschwitz szlovák neve. Szlovákiában ritkán használják a tábor német nevét, még a magyar ajkú zsidók is inkább a szlovák változatot használják.
- [10] Freiberg a flossenburgi koncentrációs tábor egyik altábora volt.